

Nazwa miasta Myślenice pochodzi od popularnego w średniowieczu imienia Myślimir. Przypuszcza się, że Myślimir właśnie był założycielem osady myślenickiej. Pierwszą pisaną wzmianką odnoszącą się do Myślenic jest informacja datowana na 1253-1258 rok, zapisana w „Kodeksie Tynieckim”. Dokument ten mówi o osadzie „Mislimich”, w której znajdowała się warownia (kustodia). Była ona obsługiwana przez mieszkańców wsi Curozsank, leżącej w pobliżu Radziszowa. Warownia myślenicka stanowiła główną część całego systemu warowno – obronnego zwanego „broną”. W skład brony myślenickiej wchodził szereg mniejszych podległych warowni, tak zwanych „kustodii”. Funkcję taką spełniały między innymi miejscowości Osieczany i Stróża. Warownie te miały bronić szlaku handlowego, prowadzącego z Krakowa przez Myślenice na Węgry. Śladem istnienia umocnień obronnych w Myślenicach są ruiny zwane „zameczyskiem” położone na północnym stoku góry Ukleiny. Pierwotnie osada zlokalizowana była na wschodnich stokach Plebańskiej Góry, na terenie dzisiejszego Stradomia (kiedyś „Wola”). Położenie osady przy szlaku handlowym spowodowało jej rozwój. Pierwszą wzmianką dowodzącą istnienia nie tylko warowni, lecz także osady myślenickiej jest dokument z roku 1301. W dokumencie tym powołany został na świadka właściciel osady Marcin z Myślenic. Myśleniczanie ten stanu rycerskiego był do roku 1309 związany z dworem Gryfiny księżnej sądeckiej, wdowy po Leszku Czarnym. Potwierdzeniem istnienia centrum osady w rejonie Stradomia jest wzmianka dotycząca zbudowanego w tym rejonie drewnianego kościoła. Choć wzmianka ta pochodzi z roku 1325-27 to z całą pewnością kościół ten istniał znacznie wcześniej.

Niezwykle istotnym okresem dla rozwoju Myślenic był wiek XIV. W pierwszej jego połowie wieś Myślimicze jako własność królewska wchodziła w skład dóbr Kasztelanii Krakowskiej. Rozwijające się osadnictwo objęło tereny przylegające do rzeki Bysinki(dziś Dolne i Górne Przedmieście). Ważną dla Myślenic cezurą, wyznaczającą lokację miasta na prawie magdeburskim był rok 1342. Dokument potwierdzający lokację miasta nie zachował się do naszych czasów. Datę lokacji wyznacza dokument z 11.XI.1342 r. wydany w Krakowie, potwierdzający sprzedaż Myślenic dwóm Hynkom - żupnikom, Pawłowi i Wilhelmowi z Wieliczki. Jest to data umowna, gdyż w roku tym Myślenice nadal pozostawały wsią, a władzę sprawował nie wójt, lecz sołtys. Jednak już w roku 1354 w dokumentach wystąpiło określenie wójt - potwierdzające założenie miasta. W związku z tym, że król Kazimierz Wielki nadał szereg przywilejów i uposażeń mających przyspieszyć rozwój Myślenic wyznaczono nową lokalizację centrum przyszłego miasta i wytyczono istniejący do dzisiaj prostokątny rynek.

Synowie Wilhelma Hynki, Hanko i Mikołaj podzielili pomiędzy siebie wójtostwo myślenickie w roku 1364. Na początku XV wieku zmarł Mikołaj , a część wójtostwa należąca dotychczas do niego przeszła na kilkadziesiąt lat w obce ręce. O wzroście znaczenia rodziny Hanków świadczy fakt nadania jej w roku 1355 szlachectwa i herbu Trzy Trąby. Rok później wójt Myślenic otrzymał prawo do zasiadania w sądzie najwyższym prawa niemieckiego, na zamku w Krakowie. Rozwijało się również szkolnictwo, w roku 1411 powstała szkoła parafialna, przygotowująca przyszłych studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W pierwszej połowie XV wieku Myślenice gościły szereg ważnych postaci historycznych. Gościem takim była między innymi królowa Jadwiga, a w roku 1417, wracający z Rusi do Krakowa król Władysław Jagiełło. W Myślenicach bywał on zresztą jeszcze co najmniej dwa razy, w roku 1424 przyjmował tu króla Danii Eryka VIII oraz cesarza niemieckiego Zygmunta Luksemburczyka z żoną Barbarą. Zatrzymali się oni

w Myślenicach w drodze na uroczystości zaślubin Władysława Jagiełły z jego czwartą żoną Zofią Olszańską. Król przyjeżdżał do Myślenic również na polowania, tak było między innymi w roku 1429. W okresie tym właścicielem miasta był Jan z Zakliczyna, który przejął je po śmierci swego ojca Hanki w 1398 roku. Po śmierci Jana w roku 1447 wójtostwo przejął Mikołaj z Zakliczyna zwany „Poganiem”. Przydomek swój otrzymał ze względu na związki z husyckim ruchem religijnym. Władzę dzierżył zaledwie kilka lat, bo do roku 1454. Następnie podzielił połowę posiadanego przez siebie miasta pomiędzy synów Tobiasza i Jordana.

Początek drugiej połowy XV wieku to okres chwilowego upadku Myślenic, miało to związek z działalnością band zbuntowanych żołnierzy zaciężnych, grasujących w Małopolsce. Zdemoralizowane wojsko, które nie otrzymało żołdu za udział w wojnie trzynastoletniej, zajęło w roku 1457 Myślenice i urządziło z nich wyprawy łupieżcze. Sytuacji tej próbował zaradzić król Kazimierz Jagiellończyk. Zwołał on pospolite ruszenie i obległ Myślenice. Jednak oddziały pospolitego ruszenia pomimo swej liczebnej przewagi nie były w stanie zająć miasta. Ostatecznie bandom żołnierzy udało się wymknąć z Myślenic. W wyniku tych działań miasto zostało częściowo zniszczone. Zniszczenia dopełnił powrót tych samych band w rok później, splądrowano je i spalono. Odbudowę zrujnowanych Myślenic zajął się syn Mikołaja Pogana, Jordan Poganowicz. Jako posiadacz $\frac{1}{4}$ miasta zdołał w roku 1467 wykupić od brata i innych właścicieli pozostałą jego część.

O rozwój Myślenic dbał również jego syn Mikołaj Jordan, który w roku 1509 sprowadził do miasta sukienników i osiedlił ich w rejonie Stradomia. Po jego śmierci wójtostwo przejęła żona Mikołaja, by oddać je w roku 1550 swojemu synowi Wawrzyńcowi Spytkowi Jordanowi. Spytek Jordan był zdecydowanie najbardziej wpływowym spośród wójtów dotychczas sprawujących władzę w Myślenicach. Jako kasztelan krakowski posiadał kilka miast i około pięćdziesięciu wsi. Zbudował on w Myślenicach dziś już nie istniejący dwór obronny, nazywany „Nowym Zamkiem”, w którym gościł między innymi Mikołaja Reja. W okresie tym ufundowany został również przytułek dla ubogich z przylegającą do niego kaplicą św. Urbana. Rozwój miasta trwał do roku 1557, kiedy to Spytek Jordan oddał wójtostwo myślenickie wraz z sołectwami w Borzęcie, Bysinie i Polance Kasztelanii Krakowskiej. Często zmieniający się dzierżawcy nie dbali o jego rozwój.

W roku 1629 Myślenice nawiedził pożar, który zniszczył znaczną część zabudowy. Zanim miasto zdołało się odbudować spadł na nie napad oddziału szwedzkiego, który w roku 1658 spalił je i ograbił. Po zakończeniu wojny ze Szwecją, w roku 1660, starano się przywrócić dawną świetność miasta. Służyć temu miał przywilej nadany przez kasztelana krakowskiego Stanisława Koniecpolskiego, przyznający prawo do odbywania pięciu jarmarków.

Skutkiem pierwszego rozbioru Polski w roku 1772 było wejście Myślenic w skład zaboru austriackiego. W 1782 r. stały się one miastem cyrkularnym. Cyrkuł ten, jeden z osiemnastu w Galicji, zlikwidowano w roku 1819, a rolę Myślenic przejęło miasto Wadowice. W roku 1777 Austriacy wystawili miasto na licytację, nową właścicielką została księżna Franciszka Krasińska, żona Karola, syna króla Augusta III Sasa. Aby uniezależnić miasto i zapewnić mu rozwój Austriacy odkupili je od Franciszki Krasińskiej w roku 1788. Na ożywienie handlu i rozwój miasta pozytywnie wpłynęła budowa traktu cesarskiego, łączącego Wiedeń z Lwowem. Na początku XIX wieku planowano również budowę linii kolejowej przez Myślenice, projektu tego jednak nigdy nie zrealizowano.

W związku z utworzeniem autonomii galicyjskiej w roku 1866 powstał powiat myślenicki, który istniał do roku 1975. W tym samym roku burmistrzem został Andrzej Marek, rozbudował on i zmodernizował miasto. W roku 1908 powstało pierwsze gimnazjum, otwarta została również prywatna linia autobusowa łącząca Kraków z Myślenicami. Dzięki temu do Myślenic zaczęli przyjeżdżać letnicy. Dolna i Górna Wieś pozostawała nadal

własnością prywatną. W roku 1874 nabyła je od wnuczki Franciszki z Krasińskich, Augusty de Montleart, księżna Cecylia Lubomirska.

W przeddzień wybuchu I wojny światowej w Myślenicach szkolone były Drużyny Sokole. Ich organizatorem był dyrektor gimnazjum Stanisław Pardyak. Dzięki temu z Myślenic w roku 1914 wymaszerowało do Krakowa 250 żołnierzy, którzy wcieleni zostali do 4 pułku Legionów Polskich. Oprócz myśleniczian byli to mieszkańcy Nowego Targu, Mszany, Jordanowa i Makowa. Jesienią 1914 roku carska armia prowadziła szybką ofensywę zbliżając się do Myślenic. W szczytowym momencie tej ofensywy Rosjanie zajęli Wieliczkę, Dobczyce i Mszanę. Dokonali ostrzału artyleryjskiego Myślenic. Wskutek tego ostrzału spłonęła część zabudowań Dolnej Wsi. Miasto nie zostało jednak zajęte dzięki kontrakcji wojsk austrowęgierskich i pruskich, które na początku grudnia w ramach operacji limanowsko-łapanowskiej odrzuciły Rosjan na linię Dunajca. W bitwie udział brały dowodzone przez Józefa Piłsudskiego oddziały legionowe. Zakończenie I wojny światowej i idące za tym odzyskanie przez Polskę niepodległości zostało w listopadzie 1918 roku uczczone patriotyczną manifestacją, która odbyła się na myślenickim rynku.

Dwudziestolecie międzywojenne było okresem prężnego rozwoju ruchu letniskowego w Myślenicach. Fakt budowy jazu na rzece Rabie w roku 1921 spowodował, że coraz więcej mieszkańców Krakowa przyjeżdżało odpoczywać na Zarabie, które w roku 1929 stało się oficjalną dzielnicą wypoczynkową miasta. Właśnie tam powstał szereg pięknych willi wypoczynkowych i pensjonatów. Ruch letniskowy wzmógł się znacząco w 1935 roku, kiedy to ostatecznie oddano do użytku drogę Myślenice - Kraków. W tym okresie rozwijał się również rejon Dolnej i Górnej Wsi, które w roku 1925 utworzyły własną gminę, by w roku 1929 zostać włączonymi do miasta jako Dolne i Górne Przedmieście.

W nocy z 22 na 23 czerwca 1936 roku Myślenice zostały opanowane przez grupę około 70 członków Stronnictwa Narodowego z Krakowa. Grupą tą dowodził właściciel Chorowic inż. Adam Doboszyński. Akcja wymierzona była przeciwko Żydom zamieszkującym Myślenice, dlatego po przecięciu linii telefonicznej i opanowaniu komisariatu policji bojówkarze zdemolowali szereg sklepów w rynku i podpalili bożnicę. Adama Doboszyńskiego aresztowano i skazano na rok więzienia.

Rozwój miasta przerwany został 1 września 1939 roku, napadem Niemiec na Polskę. W trakcie wojny obronnej Myślenice znalazły się w rejonie operacyjnym Armii Kraków. Miasta bronić miał 12 pułk piechoty. Nacierający z południa Niemcy spotkali się ze skutecznym oporem stawianym przez 10. Brygadę Kawalerii Zmotoryzowanej, dowodzoną przez płk Stanisława Maczka. Sytuacja na froncie jak i dysproporcja sił spowodowała konieczność wycofania się jednostek polskich w kierunku na Bochnię. Myślenice zostały zajęte przez Niemców 5. IX. 17 września ZSRR napadł na Polskę. Na mocy paktu Ribbentrop-Mołotow Rosjanie zajęli tereny na wschód od linii Curzona. Do rosyjskiej niewoli dostały się setki tysięcy obywateli polskich, w tym wielu mieszkańców powiatu myślenickiego. W Katyniu zginął, zamordowany przez Rosjan burmistrz Myślenic Jan Dunin Brzeziński, a w Ostaszowie komendant powiatowy Policji kpt. Piotr Jurczak. 12.X.1939 r. Myślenice zostały włączone w skład Generalnej Gubernii. Pomimo represji niemieckich prężnie działało tajne nauczanie, którym w okresie okupacji niemieckiej objętych było ponad 300 mieszkańców powiatu. Okupantowi stawiano również opór zbrojnie, w okolicznych lasach zaczęły organizować się oddziały partyzanckie. W związku z przeistoczeniem Związku Walki Zbrojnej na Armię Krajową, w lutym 1942 roku Myślenice stały się siedzibą komendy Obwodu AK „Murawa”. Pierwszym komendantem tego obwodu był Władysław Grodzicki ps. „Bronisław”, a po jego aresztowaniu - Wincenty Horodyński ps. „Kościeszka”.

W okresie okupacji Niemcy dwukrotnie pacyfikowali miasto, miało to miejsce 29.VI.1940 r i 29. IV.1942 r. W efekcie tych działań na terenie fortu Krzesławice w Krakowie rozstrzelanych zostało kilkudziesięciu mieszkańców miasta. Pomimo niemieckich represji nie

słabły działania partyzanckie. 10 września 1944 roku doszło do jednej z największych bitew partyzanckich w Polsce okresu II wojny światowej. W bitwie tej w rejonie góry Łysiny Niemcy ponieśli znaczne straty, w odwecie spacyfikowali wsie Zasań, Lipnik i Wiśniowa. Wyjątkowo okrutny los spotkał mieszkańców powiatu myślenickiego narodowości żydowskiej. 22 sierpnia 1942 roku około tysiąc pięćset osób pochodzenia żydowskiego zostało przez Niemców stłoczonych na rynku w Myślenicach, a następnie wywiezionych do obozów koncentracyjnych lub rozstrzelanych.

Okres okupacji niemieckiej zakończył się 21 stycznia 1945 roku. Tego dnia do miasta wkroczyły oddziały 38 armii ogólnowojskowej, dowodzonej przez generała Kirillę Moskalenko, a wchodzącej w skład IV Frontu Ukraińskiego. Faktycznie nie było to wyzwolenie lecz zmiana okupanta z niemieckiego na rosyjskiego. Natychmiast po wkroczeniu wojsk sowieckich rozpoczęły się prowadzone przez NKWD prześladowania, skierowane przeciwko inteligencji i osobom związanym z AK. Osoby niewygodne dla nowego ustroju szykanowano, więziono bądź wywożono w głąb Rosji. Utrwalaniem władzy komunistycznej i walką z opozycją zajął się również utworzony w Myślenicach Urząd Bezpieczeństwa, którego funkcjonariusze wsławili się brutalnością. Bicie i tortury stosowane podczas przesłuchań wobec aresztowanych niejednokrotnie kończyły się ich śmiercią. Przeciwko nowemu okupantowi zbrojnie działało podziemie niepodległościowe. Walki z oddziałami partyzanckimi, w tym z oddziałem „Ognia” trwały do połowy lat pięćdziesiątych. Zgodnie z zasadami nowego ustroju w powiecie myślenickim rozpoczęto parcelację majątków ziemskich.

W okresie powojennym miasto cały czas się rozrastało. W roku 1952 do Myślenic włączono wieś Chełm. Rozwijało się charakterystyczne dla tego okresu blokowe budownictwo osiedli mieszkaniowych. Powstały osiedla przy ulicach J. Słowackiego, J. Matejki i Niepodległości. Największe z nich to wybudowane na Górnym Przedmieściu osiedle 1000-lecia. Kolejną inwestycją budowlaną istotną dla Myślenic była prowadzona w latach siedemdziesiątych rozbudowa drogi Kraków – Myślenice. Lata 1985- 1987 to budowa zapory w Dobczycach i zbiornika wody pitnej dla miasta Krakowa. W roku 1969 Myślenice gościły kardynała Karola Wojtyłę, który koronował cudowny obraz Matki Boskiej.

Myśleniczanie brali czynny udział w organizacjach antykomunistycznych. W zakładzie „Pemod”, w drugiej połowie lat siedemdziesiątych zaczęły działać osoby związane z K.O.R. (Komitet Obrony Robotników). Po podpisaniu porozumień sierpniowych w 1980 w Myślenicach powstała delegatura NSZZ „Solidarność”, która w roku 1989 wznowiła swą działalność jako Komitet Obywatelski Ziemi Myślenickiej i przeprowadziła wybory czerwcowe 1989 r. i wybory samorządowe w rok później.

Ustrój wolnorynkowy jaki nastał w Polsce po roku 1989 pozwolił miastu na szybki rozwój gospodarczy. Obecnie w Myślenicach prężnie rozwija się handel, a we wschodniej części miasta, tzw. dzielnicy przemysłowej rozwija się przemysł lekki i funkcjonuje szereg hurtowni. Zarówno dogodne położenie geograficzne, sprzyjające rozwojowi turystyki jak i dobra kondycja gospodarcza Myślenic dają nadzieję na dalszy ich rozwój.

Opr. Paweł Lemaniak